

Utjecaj strukturirane edukacije o dojenju na promjene namjera, stavova i znanja studenata o dojenju

Čatipovć, Marija; Puharić, Zrinka; Žulec, Mirna; Bilić, Maria Magdalena

Source / Izvornik: **Sestrinski glasnik**, 2022, 27, 39 - 43

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.11608/sgnj.27.1.5>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:144:032249>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of Bjelovar University of Applied Sciences](#)

Utjecaj strukturirane edukacije o dojenju na promjene namjera, stavova i znanja studenata o dojenju

The impact of structured breastfeeding education on changes in students' intentions, attitudes, and knowledge about breastfeeding

Marija Čatipović^{1,2}, Zrinka Puharić², Mirna Žulec³, Maria Magdalena Bilić⁴

¹ Specijalistička pedijatrijska ordinacija Marija Čatipović, Borisa Papandopula 26, Bjelovar, Hrvatska

^{2,3} Veleučilište u Bjelovaru, Stručni studij Sestrinstvo, Bjelovar, Hrvatska

⁴ Dom zdravlja Zagreb-Centar, Zagreb, Hrvatska

Sažetak

Cilj: Cilj je istraživanja utvrditi učinkovitost ponuđenog programa edukacije o dojenju te korelacije namjera, stavova i znanja ispitanika o dojenju.

Metode: Validiranim upitnikom namjera, stavova i znanja o dojenju (BIAKQ, *Breastfeeding intentions, attitudes, and knowledge questionnaire*) ispitane su namjere, stavovi i znanje studenata druge godine stručnog studija sestrinstva Veleučilišta u Bjelovaru prije i nakon provedene edukacije o dojenju. Značajnost razlika u namjerama, stavovima i znanju ispitanika prije i nakon provedene edukacije analizirana je t-testom i Wilcoxonovim testom, a povezanost Spearmanovim koeficijentom korelacije.

Rezultati: Pronađena je statistički značajna pozitivna promjena u stavovima i namjerama te u ukupnim rezultatima na BIAKQ upitniku nakon provedene edukacije. Nije bilo značajnog pozitivnog pomaka u znanju o dojenju koje je kod studenata bilo vrlo dobro i prije provedene edukacije. Korelacija rezultata na ljestvicama namjera i stavova, međusobno i u odnosu na ukupne rezultate ostvarene u upitniku, bila je statistički značajna i jaka. Rezultati potvrđuju da je edukacija o dojenju pozitivno utjecala na emocionalnu i motivacijsku komponentu stavova unatoč tomu što učinak na kognitivnu komponentu nije bio statistički značajan.

Zaključak: Provedena edukacija o dojenju za studente je potvrdila svoju učinkovitost u korekciji stavova i namjera ispitanika o dojenju, bez statistički značajnog poboljšanja znanja ispitanika. Potrebna su dodatna istraživanja na uzorcima studenata drugih regija Hrvatske, te u slučaju potvrde učinkovitosti programa edukacije, istu edukaciju treba učiniti dostupnom online svim predavačima i studentima kojima je edukacija o dojenju predmet interesa.

Kratak naslov: Edukacija o dojenju

Ključne riječi: studenti sestrinstva, dojenje, edukacija

Abstract

Aim: The aim of this research is to determine the effectiveness of the offered educational program on breastfeeding and the correlation of intentions, attitudes, and knowledge of respondents about breastfeeding.

Methods: A validated questionnaire for measuring students' intentions, attitudes, and knowledge about breastfeeding (BIAKQ, *Breastfeeding intentions, attitudes, and knowledge questionnaire*) examined students' intentions, attitudes, and knowledge about breastfeeding before and after the breastfeeding education in second-year nursing students of Bjelovar University. The significance of differences in the results of respondents in intentions, attitudes, and knowledge, shown by the BIAKQ questionnaire before and after the training, was analyzed by the t-test, Wilcoxon test, and Spearman's correlation coefficient.

Results: We found statistically significant positive changes in attitudes and intentions and the overall results on the BIAKQ questionnaire after the education. There was no significant positive change in the knowledge of breastfeeding. That knowledge was very well before education as well. The correlation of the results on the scales of intentions and attitudes with each other and in relation to the total results achieved on the questionnaire was statistically significant and strong. The results confirm that breastfeeding education had a positive effect on the emotional and motivational component of the attitudes, even though the effect on the cognitive component was not statistically significant.

Conclusion: The conducted breastfeeding education for students confirmed its effectiveness in correcting the attitudes and intentions of respondents about breastfeeding without statistically significant improvement in the respondents' knowledge. Additional research is needed on samples of students from other regions of Croatia, and in case of confirmation of the effectiveness of the educational program, to make it available online to all lecturers and students for whom breastfeeding education is a subject of interest.

Keywords: nursing students, breastfeeding, education

Running head: Breastfeeding education

Received July 20th 2021;

Accepted November 29th 2021;

Autor za korespondenciju/Corresponding author: doc. dr. sc. Mirna Žulec, mag. med. techn., „Poliklinika Marija“, Ulica grada Vukovara 284, 10000 Zagreb

Uvod

Blagodati dojenja za dijete, majku, obitelj i zajednicu prepoznate su i potvrđene u stručnoj javnosti, što je rezultiralo

jasnim preporukama UNICEF-a i WHO-a u pogledu načina i trajanja isključivog i ukupnog dojenja [1]. Zadaća je zdrav-

stvenih djelatnika pozitivno utjecati na majčinu percepciju dojenja te se u tu svrhu u Hrvatskoj na nacionalnoj razini provode brojne aktivnosti i projekti: Gradovi prijatelji djece, Županije prijatelji dojenja, Rodilište prijatelj djece, Savjetovalište za djecu – prijatelj dojenja, trudnički tečajevi, grupe za potporu dojenja, Ljepota majčinstva i druge javne manifestacije podrške te promocije dojenja [2]. Važno je s aktivnostima promocije i podrške dojenju započeti rano, u predadolescentnom i adolescentnom periodu jer se u to vrijeme formiraju stavovi o dojenju [3].

Značajan korak u ranom započinjanju edukacije o dojenju odluka je Ministarstva znanosti i obrazovanja kojom je edukacija o dojenju uvrštena u kurikulum za međupredmetnu temu Zdravlje za srednje škole, unutar domene Tjelesno zdravlje – 5. ciklus (3. i 4. razred četverogodišnjih; 2. i 3. razred trogodišnjih srednjoškolskih programa) [4]. Srednje škole ocjenjuju se idealnim okruženjem za provođenje obrazovnih sadržaja o dojenju kako bi se adolescentima omogućilo buduće informirano donošenje odluka [5]. Edukacija o dojenju može se i treba provoditi na veleučilištima i sveučilištima, o čemu odluku donosi Stručno vijeće veleučilišta, odnosno sveučilišta. Na studijima sestrinstva edukacija o dojenju provodi se u sklopu kolegija Zdravstvene njege djeteta i zdravstvene njege majke i novorođenčeta.

Aktualni problem u praktičnoj provedbi edukacije o dojenju u srednjim školama nedostatak je jedinstvenog i jasno strukturiranog programa edukacije o dojenju [6]. Cilj je ovog rada dokazati da je provedena edukacija o dojenju učinkovita, tj. da je nakon provođenja edukacije došlo do statistički značajnih pozitivnih promjena namjera i stavova studenata. Drugi je cilj rada utvrditi korelacije namjera i stavova mjerene odgovarajućim ljestvicama upitnika i ukupnih rezultata na BIAKQ (*Breastfeeding intentions, attitudes and knowledge questionnaire*) upitniku [7].

Ispitanici i metode

Ispitanici

Ispitanici su bili redoviti studenti druge godine stručnog studija sestrinstva Veleučilišta u Bjelovaru (od početnih 39 studenata, istraživanje su završila 24 studenta). Kriteriji uključivanja u istraživanje bili su: dob od 18 godina i više, status studenta stručnog studija sestrinstva Veleučilišta u Bjelovaru, računalna pismenost, pristup internetu i potvrđeni online obrazac informiranog pristanka. Kriteriji isključenja bili su neispunjeni kriteriji uključivanja. U istraživanju nisu mogli sudjelovati studenti koji imaju djecu zbog karakteristika čestica BIAKQ upitnika. Studija je provedena prema smjernicama Helsinške deklaracije. Istraživanje je odobrilo Etičko povjerenstvo Veleučilišta u Bjelovaru (datum: 11. 3. 2021., ur. broj: 2103/01-21-01-21-02).

Mjerni instrument

Validiranim upitnikom za mjerenje namjera, stavova i znanja učenika i studenata o dojenju (*Breastfeeding intentions, attitudes and knowledge questionnaire*) ispitane su namjere, stavovi i znanje studenata prije i nakon provedene edukacije o dojenju. BIAKQ upitnik sastoji se od tri ljestvice: ljestvica namjera, stavova i znanja o dojenju. Odgovori na lje-

stvicama namjera i stavova ponuđeni su u obliku slaganja/ neslaganja te su graduirani pomoću Likertove ljestvice od 5 stupnjeva. Ponuđeni odgovori na česticama ljestvice znanja o dojenju bili su „Točno“ i „Netočno“ [7]. Ukupan rezultat na upitniku predstavlja sumu svih ostvarenih bodova na upitniku.

Intervencija

Intervencija čiji su učinci na namjere, znanje i stavove studenata analizirani sastojala se od 4 sata strukturirane edukacije o dojenju. Cilj je prvog nastavnog sata pod nazivom „Dojenje spašava živote“ zainteresirati studente o temi dojenja, a sastoji se od uvodnog dijela (film „5 činjenica o dojenju“), središnjeg dijela (analiza asocijacija koje pobuđuju fotografije pod nazivom „800.000 života“) i završnog dijela (sastavljanje slogana kojim bi studenti prikazali vrijednost dojenja). U uvodnom dijelu drugog nastavnog sata koji se provodi pod nazivom „Važnost dojenja u prehrani djeteta“, rezimiraju se zaključci s prethodnog sata i odgovara na pitanja studenata koja su se pojavila potaknuta predavanjem. U središnjem dijelu sata studenti sudjeluju u interaktivnoj obradi prezentacije „Znanje o dojenju“ te stječu nove spoznaje o dojenju. U završnom dijelu sata studenti se podijele u grupe te se natječu u kvizu znanja o dojenju. Treći nastavni sat („Stavovi o dojenju“) obrađuje stavove o dojenju. Sat počinje bujicom ideja na temu „Znanje i stavovi“, nakon čega se studenti podijele u grupe po troje. Studenti ispunjavaju radne listiće na kojima bilježe komentare na ponuđene stavove o dojenju, nakon čega slijedi rasprava između grupa i formiranje zaključaka. U završnom dijelu sata stavovi oko kojih su se studenti usuglasili stavljaju se na magnetnu ploču. Četvrti nastavni sat pod nazivom „Moji životni izbori“ u uvodnom dijelu obrađuje odnos namjera, nastojanja i navika, u središnjem dijelu studenti pišu „Pismo potpore prijateljici koja doji“. U završnom dijelu studenti biraju najbolje pismo koje autor čita ostalima naglas.

Prikupljanje podataka

Voditeljica istraživanja osobno je informirala studente o istraživanju. Studenti su se za sudjelovanje u istraživanju javili dobrovoljno. Nije korišten sustav nagrade kako bi se motiviralo studente na sudjelovanje u istraživanju niti su studenti koji nisu željeli sudjelovati u istraživanju evidentirani. Upitnik korišten za istraživanje (BIAKQ upitnik) postavljen je na sustav za e-učenje „Merlin“. Prvo anketiranje provedeno je 8. 3. 2020. godine. Edukacija je provedena u periodu od 9. 3. 2020. do 13. 3. 2020. Drugo anketiranje provedeno je u periodu od 14. 3. 2020. godine do 19. 3. 2020. Upitniku su studenti mogli pristupiti putem osobnog mobitela, osobnog računala, računala knjižnice ili veleučilišta, čime je onemogućena identifikacija studenta putem IP adrese računala. Bez prethodne potvrde online obrasca informiranog pristanka nije bilo moguće pristupiti ispunjavanju online upitnika.

Obrada podataka

Bodovanje BIAKQ upitnika provedeno je na način da je svaki odgovor ocijenjen sukladno uputama za ispitivače koje su sastavni dio upitnika. Najboljom ocjenom, ocjenom pet, bodovana je namjera ili stav ispitanika koji je u potpunosti

usklađen s preporukama struke, a odgovor potpuno oprečan smjernicama struke bodovan je najlošijom ocjenom, ocjenom jedan. Znanje se bodovalo na način da je točan odgovor vrednovan jednim bodom, netočan s nula bodova.

Statistički postupci

Rezultat ispitanika na ljestvicama namjera, stavova i znanja te ukupni rezultat na BIAKQ upitniku kontinuirane su varijable, a analizirane su razlike na pojedinim ljestvicama i ukupni rezultati BIAKQ upitnik prije i poslije provedene edukacije. Prisutnost ekstremnih rezultata provjeren je a kutijastim dijagramom. Normalnost distribucije rezultata prije i poslije edukacije ispitana je Shapiro-Wilk testom. Značajnost razlike rezultata ispitanika na ljestvici namjera, stavova i ukupne rezultate BIAKQ upitnika prije i poslije edukacije testirana je t-testom uparenih uzoraka (normalna distribucija). Značajnost razlike rezultata ispitanika na ljestvici znanja testirana je Wilcoxonovim testom (asimetrična distribucija). Provedeno je dvosmjerno testiranje s razinom značajnosti $p \leq 0,05$. Za ispitivanje korelacija rezultata na pojedinim ljestvicama i ukupnih rezultata BIAKQ upitnika korišten je Spearmanov koeficijent korelacije za asimetričnu distribuciju.

Rezultati

U prvom je testiranju sudjelovalo 27 ispitanika druge godine studija (19 studentica i 8 studenata), u drugom 39 ispitanika (29 studentica i 10 studenata), a rezultate za oba ispitivanja bilo je moguće upariti za 24 studenta (17 studentica i 7 studenata). U tablici 1. prikazana je značajnost razlike namjera dojenja (za muške ispitanike namjera podrške dojenju) mjenjenih ostvarenim rezultatima ispitanika na ljestvici namjere dojenja BIAKQ upitnika prije i nakon provedene edukacije.

TABLICA 1. Prikaz razlike namjera dojenja ispitanika mjerene bodovima na ljestvici namjera Upitnika namjera, stavova i znanja o dojenju (BIAKQ upitnik) prije i nakon provedene edukacije (razlika rezultata ispitana je t-testom uparenih uzoraka, $N = 24$).

Varijabla	Vrijednost rezultata
Rezultat na ljestvici namjera prije edukacije; M (SD)	38,08 (6,90)
Rezultat na ljestvici namjera poslije edukacije; M (SD)	40,92 (6,39)
Razlika aritmetičkih sredina; M (SD)	-2,83 (4,62)
Granice 95 % intervala pouzdanosti: donja (gornja)	-4,78 (0,88)
T – vrijednost; p – vrijednost *	-3,00 (< 0,001)

M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija; * t-test

Aritmetička sredina rezultata ispitanika na ljestvici namjera prije edukacije manja je ($M = 38,08$; $SD = 6,91$) nego poslije

edukacije ($M = 40,92$, $SD = 6,40$). Razlika aritmetičkih sredina je $-2,83$ ($p < 0,001$).

U tablici 2. prikazana je značajnost razlike stavova o dojenju mjerene rezultatima ispitanika na ljestvici stavova o dojenju BIAKQ upitnika prije i nakon provedene edukacije.

TABLICA 2. Prikaz razlike stavova ispitanika o dojenju mjerene bodovima na ljestvici stavova Upitnika namjera, stavova i znanja o dojenju (BIAKQ upitnik) prije i nakon provedene edukacije (razlika rezultata ispitana je t-testom uparenih uzoraka, $N = 24$).

Varijabla	Vrijednost rezultata
Rezultat na ljestvici stavova prije edukacije; M (SD)	129,08 (16,59)
Rezultat na ljestvici stavova poslije edukacije; M (SD)	143,21 (13,43)
Razlika aritmetičkih sredina; M (SD)	-14,12 (9,42)
Granice 95 % intervala pouzdanosti: donja (gornja)	-18,10 (-10,14)
T – vrijednost; p – vrijednost *	-7,33 (<0,001)

M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija; * t-test

Aritmetička sredina rezultata ispitanika na ljestvici stavova prije edukacije manja je ($M = 129,08$; $SD1 = 16,60$) nego poslije edukacije ($M2 = 143,21$; $SD2 = 13,44$). Razlika aritmetičkih sredina je $-14,13$ ($p < 0,001$).

U tablici 3. prikazana je značajnost razlike znanja o dojenju studenata mjerene rezultatima ispitanika na ljestvici znanja o dojenju BIAKQ upitnika prije i nakon provedene edukacije.

TABLICA 3. Prikaz razlike znanja ispitanika o dojenju mjerene bodovima na ljestvici znanja Upitnika namjera, stavova i znanja o dojenju (BIAKQ upitnik) prije i nakon provedene edukacije (razlika rezultata ispitana je Wilcoxonovim testom, $N = 24$).

	Negativni rangovi (n)	Pozitivni rangovi (n)	Vežani rangovi (n)	Z	p*
Razlika rezultata†	3	9	12		
Sredina ranga	6,00	6,67	-	-1,69	0,090
Suma rangova	18,00	60,00	-		

*Wilcoxonov test sume rangova; p – p vrijednost; Z – z vrijednost; †razlika rezultata ispitanika na ljestvici znanja o dojenju BIAKQ upitnika (poslije edukacije – prije edukacije);

Rezultati ispitanika na ljestvici znanja prije i nakon edukacije statistički se značajno ne razlikuju ($Z = -1,698$, $p = 0,090$).

U tablici 4. prikazana je značajnost razlike ukupnih rezultata koje su ispitanici ostvarili na BIAKQ upitniku prije i nakon provedene edukacije o dojenju.

TABLICA 4. Prikaz ukupne razlike namjera, stavova i znanja ispitanika o dojenja mjerene ukupnim bodovima ostvarenima na Upitniku namjera, stavova i znanja o dojenju (BIAKQ upitnik) prije i nakon provedene edukacije o dojenju (razlika rezultata ispitana je t-testom uparenih uzoraka, N = 24).

Varijabla	Vrijednost rezultata
Ukupni rezultat prije edukacije; M (SD)	179,25 (22,01)
Ukupni rezultat poslije edukacije; M (SD)	196,58 (19,38)
Razlika aritmetičkih sredina; M (SD)	-17,33 (11,86)
Granice 95% intervala pouzdanosti: donja (gornja)	-22,34 (-12,32)
T – vrijednost; p – vrijednost *	-7,16 (<0,001)

M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija; * t-test

Aritmetička sredina rezultata ispitanika na ukupnim rezultatima upitnika prije edukacije manja je (M = 179,25; SD = 22,01) nego poslije edukacije (M = 196,58; SD = 19,38). Razlika aritmetičkih sredina je -17,33 (p < 0,001).

Tablica 5. prikazuje korelacije između rezultata ispitanika na pojedinim ljestvicama BIAKQ upitnika (ljestvice namjera, stavova i znanja o dojenju) međusobno i u odnosu na ukupne rezultate ostvarene na upitniku.

Rezultati na ljestvici znanja ne koreliraju značajno s ostalim rezultatima (ljestvice namjera, ljestvice stavova, ukupnim rezultatima na upitniku) dok rezultati na ljestvicama namjera i stavova međusobno i s ukupnim rezultatima značajno i jako koreliraju.

TABLICA 5. Korelacije rezultata na ljestvicama namjere, stavova i znanja BIAKQ upitnika i ukupnih rezultata na BIAKQ upitniku poslije provedene edukacije (prikazane Spearmanovim koeficijentom korelacije, N = 24).

		Namjere	Stavovi	Znanje
Stavovi	R	0,86	-	
	p*	<0,001		
Znanje	R	0,28	0,22	-
	p*	0,06	0,30	
Ukupna skala	R	0,94	0,97	0,33
p*		<0,001	<0,001	0,10

* Spearmanov koeficijent korelacije; R – koeficijent korelacije; p – p vrijednost – p – p vrijednost

Rasprava

Cilj je studije potvrditi učinkovitost provedene edukacije o dojenju u kontekstu pozitivnog djelovanja na namjere i

stavove studenata o dojenju. Istraživanje je potvrdilo navedeni cilj. Danas većina autora ne osporava značaj edukacije o dojenju u predadolescentnoj i adolescentnoj dobi te je prihvaćeno da kvalitetno provedena edukacija može dugoročno pomoći u poboljšanju stope dojenja [8]. Posebno je takva edukacija značajna za buduće zdravstvene djelatnike [9]. Problem se javlja u neprihvaćanju činjenice da nije svaki instrument za mjerenje namjera, stavova i znanja o dojenju vjerodostojan i pouzdan [10]. Isto tako, ne postoji univerzalna edukacija o dojenju koja će biti primjenjiva za sve skupine sudionika. Znamo da postoje specifična sociološka i kulturološka obilježja pojedinih sredina koja utječu na uspješnost dojenja u tim sredinama [11]. Prema tome, pri izradi edukativnog plana i programa o dojenju treba uzeti u obzir specifičnosti pojedine sredine i njenih pripadnika [12]. Navedeni su kriteriji poštivani u provođenju ovog istraživanja. Rezultati istraživanja potvrđuju da je provedena edukacija ostvarila statistički značajne pozitivne učinke na namjere dojenja, stavove o dojenju i ukupne rezultate studenata na BIAKQ upitniku u odnosu na stanje prije edukacije. Edukacija nije imala statistički značajan učinak na promjene znanja. Slični rezultati dobiveni su u ranijem istraživanju istim upitnikom s drugim uzorkom studenata [13]. Znanje nije presudan čimbenik ponašanja. Primjerice, postoje mnogi ljudi koji znaju koliko je škodljivo korištenje duhanskih proizvoda, alkohola, pretjeranog unosa ugljikohidrata, nedostatne tjelesne aktivnosti, izlaganja stresu i slično, a usprkos tomu, ne mijenjaju svoje ponašanje. Znanje i stavovi često nisu usklađeni, npr. odrasla osoba svom djetetu brani da konzumira duhanske proizvode i alkohol, ali istovremeno ima stav da on/ona to može činiti uz racionalizaciju da je to ispravno jer je on/ona „odrasla i zrela osoba“. Ta kontradikcija u ponašanju moguća je jer je stav sastavljen od više komponenti: kognitivne, emocionalne i konativne komponente. Danas, u vrijeme veće dostupnosti svih informacija većina studenata, pogotovo zdravstvenih studija, u kontekstu tema bitnih za zdravlje ima zadovoljavajuću kognitivnu komponentu, ali ne i emocionalnu i konativnu komponentu, što vrijedi i za ponašanje vezano za dojenje. Kada su u pitanju budući zdravstveni radnici, štetnost takvog ponašanja ne ograničava se samo na njihovu osobnom planu nego potencijalno i u odnosu s budućim korisnicima njihovih usluga, dakle pacijentima. Nesklad znanja sa stavovima i namjerama o dojenju u ovom istraživanju potvrđuju i korelacije između promjena na pojedinim ljestvicama upitnika (ljestvice namjera, stavova, znanja) i ukupnih rezultata na upitniku. Potvrđena je statistički značajna korelacija rezultata na ljestvicama stavova i namjera s ukupnim rezultatima na upitniku prije i nakon edukacije, dok rezultati na ljestvici znanja ne pokazuju značajnu korelaciju s ukupnim rezultatima niti s rezultatima na ljestvicama namjera i stavova. I radovi drugih autora potvrđuju da namjere, stavovi i znanje o dojenju ne moraju biti usklađeni [14]. Čak su i neka istraživanja stavova javnosti izvan područja medicine potvrdila nekonzistentne, pa i kontroverzne, rezultate po pitanju korelacija između znanja i stavova [15]. Da bi edukacija o dojenju bila učinkovita, mora djelovati na sve tri komponente stava [16]. Suhoparna stručna informacija, ma koliko bila znanstveno pouzdana, neće aktivirati emocionalnu komponentu (snaga i stabilnost stava) niti motivacijsku komponentu stava (ostvarenje ciljeva i zadovoljenje potreba). To je posebno

važno prilikom edukacije zdravstvenih djelatnika jer mnogi od njih tijekom srednjoškolskog obrazovanja steknu solidno znanje o dojenju, ali ne i pozitivne stavove o dojenju niti vještine potrebne za rad s budućim roditeljima po pitanju dojenja [17]. Edukacija o dojenju ne smije biti samo teorijska i usmjerena na šture stručne informacije, nego i praktična, iskustvena. Studente treba uključiti u praktičan rad s majkama i očevima, i to od trenutka začeca pa nadalje. Navedeno se može postići uključivanjem studenata u rad trudničkih tečajeva i grupa za potporu dojenja, obilježavanje Tjedna dojenja, Ljepotu majčinstva i druge manifestacije značajne za podršku i promociju dojenja. Neposredno iskustvo u radu s majkama i očevima koji su se odlučili hraniti dijete majčinim mlijekom omogućit će studentima da shvate značaj, vrijednost i odgovornost svoje uloge.

Zaključak

Provedena edukacija o dojenju u studenata druge godine studija sestrinstva Veleučilišta u Bjelovaru rezultirala je po-

zitivnim promjenama namjera, stavova i ukupnih rezultata na BIAKQ upitniku, što nisu pratile statistički značajne promjene znanja. Rezultati ispitanika na ljestvici znanja nisu statistički značajno korelirali s rezultatima na ljestvicama namjera i stavova niti s ukupnim rezultatima na upitniku prije ni nakon edukacije. Navedeni rezultati potvrđuju da se napori edukatora ne smiju ograničiti samo na poboljšanje znanja. Potrebno je kontinuirano i osmišljeno raditi na poboljšanju stavova i namjera studenata o dojenju. Da bi svim studentima bila omogućena jednako sveobuhvatna i kvalitetna edukacija o dojenju, potrebno je izraditi i usvojiti jedinstven program edukacije o dojenju koji će biti dostupan svim predavačima i studentima.

Nema sukoba interesa

Authors declare no conflict of interest

Literatura / References

- [1] World Health Organisation, Breastfeeding. Available from: https://www.who.int/health-topics/breastfeeding#tab=tab_2. Accessed at 4th April, 2021.
- [2] Čatipović M. Bjelovarsko-bilogorska županija – prijatelj dojenja. Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru 2013; 7: 33–42.
- [3] Ho YJ, McGrath JM. Effectiveness of a breastfeeding intervention on knowledge and attitudes among high school students in Taiwan. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing* 2016; 45 (1): 71–7. Doi: 10.1016/j.jogn.2015.10.009
- [4] Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Odluka o donošenju kurikulumu za međupredmetnu temu zdravlje za osnovne škole i srednje škole u Republici Hrvatskoj. Available from: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_212.html. Accessed at 14th June, 2021.
- [5] Reyes C, Barakat-Haddad C, Barber W, Abbass-Dick J. Investigating the effectiveness of school-based breastfeeding education on breastfeeding knowledge, attitudes and intentions of adolescent females. *Midwifery* 2019; 70: 64–70. Doi: 10.1016/j.midw.2018.12.010
- [6] Čatipović M, Voskresensky Baričić T, Rokvić S, Grgurić, J. Adolescents' knowledge of breastfeeding and their intention to breastfeed in the future. *Children* 2017; 4 (6): 51. Doi: 10.3390/children4060051
- [7] Čatipović M, Marković M, Grgurić J. Development and validation of a questionnaire on breastfeeding intentions, attitudes and knowledge of a sample of croatian secondary-school students. *Children* 2018; 5 (5): 56. Doi: 10.3390/children5050056
- [8] Moukarzel S, Abou Jaoudeh M, Farhat A, Saade M, Mamas C, Daly AJ. Exploring the latitude of attitude: Intentions to breastfeed among adolescents in Lebanese schools. *Maternal & child nutrition* 2020; 16 (1): e12888. Doi: 10.1111/mcn.12888
- [9] Yang SF, Salamonson Y, Burns E, Schmied V. Breastfeeding knowledge and attitudes of health professional students: a systematic review. *International breastfeeding journal* 2018; 13 (1): 1–11. Doi: 10.1186/s13006-018-0153-1
- [10] Casal CS, Lei A, Young SL, Tuthill EL. A critical review of instruments measuring breastfeeding attitudes, knowledge, and social support. *Journal of Human Lactation* 2017; 33 (1): 21–47. Doi: 10.1177/0890334416677029
- [11] Mgongo M, Hussein TH, Stray-Pedersen B, Vangen S, Msuya SE, Wandel M. Facilitators and barriers to breastfeeding and exclusive breastfeeding in Kilimanjaro region, Tanzania: A qualitative study. *International journal of pediatrics* 2019. Available from: <https://www.hindawi.com/journals/ijpedi/2019/8651010/>. Accessed at 24th June, 2021. Doi: 10.1155/2019/8651010
- [12] Jefferson UT. Breastfeeding exposure, attitudes, and intentions of African American and Caucasian college students. *Journal of Human Lactation* 2017; 33 (1): 149–56. Doi: 10.1177/0890334416679384
- [13] Čatipović M, Lipak Štefančić K, Žulec M, Puharić Z. Namjere, stavovi i znanje o dojenju uzoraka studenata Veleučilišta u Bjelovaru Smjer sestrinstvo. *Paediatrica Croatica* 2021; 65.
- [14] Kavanagh KF, Lou Z, Nicklas JC, Habibi M, Murphy LT. Breastfeeding knowledge, attitudes, prior exposure, and intent among undergraduate students. *Journal of Human Lactation* 2012; 28 (4), 556–64. Doi: 10.1177/0890334412446798
- [15] Allum N, Sturgis P, Tabourazi D, Brunton-Smith I. Science knowledge and attitudes across cultures: A meta-analysis. *Public understanding of science* 2008;17(1):35-54. Doi: 10.1177/0963662506070159
- [16] Stav. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Available from: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=57912>. Accessed at 24th June, 2021.
- [17] Radzimyński S, Callister LC. Health professionals' attitudes and beliefs about breastfeeding. *The Journal of perinatal education* 2015;24(2):102-9. Doi: 10.1891 / 1058-1243.24.2.102